

JÁNOSI ZOLTÁN

Görömbei András emberi példázata

(1945. február 5. – 2013. július 1.)

Tisztelt Gyászoló Közösség!

„*Ki hiányzik közülünk, ki hiányzik*

.....

Ki hiányzik a jövő fehér falai közül?

Ki hiányzik a favágók, a mesteremberek közül?

A költők közül, a parasztok közül?

A szülők közül ki hiányzik?”

Tisztelt tanárunk és mesterünk! Folytassuk most így egykori barátod, Ratkó József versének sorait: Az írókkal, a költőkkel és az irodalommal, a szavakkal és az irodalomtudománnyal, a magyarsággal a létet ostromló kérdéseink közül, a példaképeink közül – ki hiányzik?

Görömbei András Professzor Úr!

Még nem a jövő fehér falai, hanem a jelen idő emberi alakokból, arcokból ide emelt falai között dideregtet bennünket a hiányod. Még nem érezzük azt a jövőt igazán, amit nélkülöd kell tovább építenünk, még Téged keresünk, a kortársak, a tanítványok és az utódok, nemcsak szellemedben –, de fizikai valódban is. A tanárt, a tudóst, a barátot – ki-ki a tőled kapott részét. Amennyit felfogni, megérteni és továbbépíteni tudott belőled.

De hát tudjuk-e valójában ki is voltál és ki vagy Te: az Egész, a Megoszthatatlan, a Teljes Ember.

Lépünk hát ki a tekintetedtől árván maradt könyveid, a nagyváradi keresztény egyetemnek ajándékozott könyvtárad, a törekenységedet is eltakaró, szívedig rakódott feladataid közül, ki az elnémult kézfogások döbbenetéből, és keressük meg ebben a számvetésben a legigazibb arcod.

Induljunk visszafelé a gyerekkori hegedűszón, hátrafelé az időben. Vissza a budaörsi Vöröskő utcából, a domboldali házból. Vissza az ablak mellől, a tornácról, arról az utolsó székről, hátrafelé a reszkető budai hegyeken, át a fiatalemberre pisztolyt rántó belügyi tiszt kezén, át a magyar irodalomelmélet megoldhatatlan kontrasztjain, túl az ötszáz lapnyi feljelentésen, és lépegetünk haza az élet és a halál koordinátái között. Az édesapa kibomlott búzászásájkaira varrt monogramokhoz. Induljunk haza a gyermekkorba, a tiszapolgári parasztudvarra, az ólak, istállók, kertek közötti házba, a kisisko-

Elhangzott a Farkasréti temetőben, Görömbei András ravatalánál, 2013. július 16-án.

* Ratkó József: *Halott halottaim* című verséből kiemelt részletek

lába, ahol nyiladozott, majd elemi és rendíthetetlen támpontokat kapott az a tudat, amely később kivételes erővel tudta befolyásolni a Kárpát-medencei magyar irodalomtörténeti gondolkodást. S fölnevelt magyartanárok és kutatók nemzedékeivel, tanulmányok és könyvek sorával a nemzeti tudatot is. Menjünk a kisgyermekre rontó történelmi tapasztalat: az édesapa összevert arca, a kivéreztetett magyar parasztság, az '56 utáni dűlás, az elzárt iskolaajtók, a térdre kényszeríteni akaró történelem ütéseinek közelébe: a János vitéz-i sors szándékát lobbantó dac forrásai mellé.

És onnan úgy látszik meg Görömbei András sorsa, mint egyetlen lázadás – „a szavak értelmén” át – egy önvédelmi reflexeit elveszített ország, egy önmaga érdekeivel sorozatosan szembefordított nemzet védelmében. Öntudatának talpra állításáért és jövőképének fölrajzolásáért. Mert nem volt kisebb igényű ez a küldetés. A pálya mindkét vonalán: az irodalomtörténézésén és a tanáregyéniségén e küldetés íve ütött át kristálytiszán, akár a nagy hegyek csúcsain a hó.

Mert a legpontosabban tudta, hogy Európa mindenütt Európa. Nemcsak Párizsban, Londonban, Budapesten, Szegeden, Debrecenben, hanem Nyíregyházán, Szatmárcsekén, Beregszászon és Csíkszentdomokoson is. Hogy Európában nincsen Európán kívüli föld, esetleg szegénynek hagyott, kifosztott, árván maradt föld van. S azért lázadt, mert látta, hogy a láthatatlan rablás: az értékek mellőzése és magára hagyása csak új szegénységet és új kinasztottságot hoz, új perifériákat teremt.

Tisztelt Görömbei András!

Hát mindezekért van a mi nagy ragaszkodásunk. Esztétikai és elméleti viták hullámveréseiben is: a ragaszkodás hozzád és értékeidhez. Te folytonosan az alapzatok elemi tisztaságát és méltóságát tudatosítottad. Sokszor idézve Nagy László gondolatát: „De a viszonylagos viszonylatok között is tudom, hogy hol áll anyám. Iránytűként fordulok távoli anyám iránt.” Így fordultunk hozzád, ekkora bizonyossággal mi, a tanítványok is. Ragaszkodásunk természete és indoka barátod, Nagy Gáspár versével fogalmazható meg a legvilágosabban:

Falragaszkodom
éjjel és nappal
és pont ide

mert

letéphetetlen
lemoshatatlan
leverhetetlen

.....

a m í g
egy félelemtől
átlyuggatott
ország roskad
a versek betűire

(Amíg)

Hát már csak ezért sem vehetünk Tőled örökre búcsút, csak megölelünk itt nyilvánosan. Ahogy még sokszor fogunk, a szívünkben is. Hogy el ne higgyük, az élet csak ennyi, csupán egy urnányi tér, marokba zárható geometria. Hogy el ne higgyük, a küldetésnek vége. Hiszen a Te mindennapi küzdésed Magyarországért a *Halotti Beszéd* gyönyörű ellenpontja, az arcot öltött *Éltető Beszéd* volt.

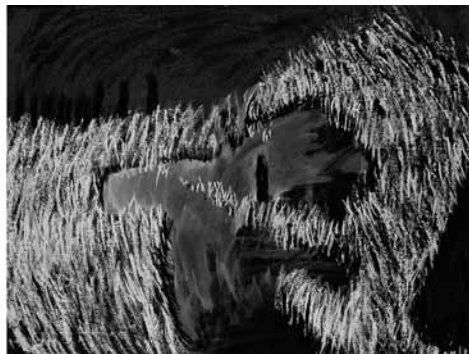
Csupán a testedtől búcsúzunk.

Köszönjük, hogy velünk voltál, hogy biztattál, szeretted és megértetted bennünket. Köszönjük a nekünk adott éveid.

„Non clamor, sed amor clangit in aure dei.” Csak a szeretet szava ér az égbe, a lárma sohasem.

Szeretett Mesterünk és Barátunk!

Isten veled! Nyugodj békében! ◀

Varga Patrícia Minerva: Cím nélkül; Fekete bojtár